

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-80-46-60>
УДК 378.016

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-ЮРИСТІВ ВІЙСЬКОВО-ЮРИДИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

© Буданов О.П.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Буданов Олександр Павлович: ORCID :0000-0002-2122-2708; pavelfeofanovich@ukr.net; аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна;

Показано, що застосування інформаційних технологій у всіх сферах діяльності суспільства вимагає радикальних заходів щодо зміни змісту та організації професійної освіти, зокрема військово-юридичної освіти курсантів-юристів на військово-юридичних факультетах закладів вищої освіти України.

Виявлено проблеми інформатизації української вищої військової юридичної школи, зокрема: відсутність єдиної методології для впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес військово-юридичних факультетів; низький рівень кооперації та координації діяльності військово-юридичних факультетів закладів вищої освіти України при створенні єдиної правової та юридичної бази програмного забезпечення; недостатня підготовка професорсько-викладацького складу спеціальних кафедр військово-юридичних факультетів тощо.

Розглянуто процес інформатизації професійної підготовки курсантів-юристів для майбутньої військово-юридичної діяльності, який пов'язаний насамперед із забезпеченням необхідного рівня технічного оснащення навчального процесу з метою якісного вирішення професійних юридичних та правових завдань в умовах оперативної обстановки, а особливо в екстремальних умовах воєнного часу. Сучасні реалії диктують необхідність пошуку шляхів та засобів удосконалення інформаційної грамотності курсантів-юристів військово-юридичних факультетів ЗВО України.

Запропоновано та окреслено основні напрямки інтенсивної інформатизації юридичної освіти для підвищення рівня професійної підготовки майбутніх військових юристів. Описано системне використання комплексу інформаційних технологій загального та спеціального призначення у навчальному процесі військово-юридичних факультетів закладів вищої освіти України.

Наведено варіанти інтеграції інформаційних технологій у змісті розділів професійної підготовки курсантів-юристів в умовах військового стану. Особливу увагу приділено можливостям дистанційного навчання курсантів-юристів під час військового стажування в умовах воєнного часу.

Наголошено на практичній значущості застосування інформаційних технологій на основі використання автоматизованих засобів навчання, що дозволяє оптимізувати навчальний процес на військово-юридичних факультетах закладів вищої освіти України для професійної підготовки курсантів-юристів при вирішенні правових завдань в екстремальних умовах виконання військово-юридичної діяльності для режиму військового стану.

Ключові слова: інформаційні технології, професійна підготовка, курсанти-юристи, військово-юридичний факультет, військово-юридична діяльність.

O. Budanov "Role of information technologies in the process of professional preparation of students-lawyers of military-legal faculties".

It has been shown that the stagnation of information technologies in all spheres of corporate activity requires radical approaches to change the place and organization of professional education, including military legal education of law cadets at military law faculties lays the foundation for the greatest education in Ukraine.

The problems of informatization of the Ukrainian military law school have been identified, in particular: the existence of a unified methodology for the introduction of new information technologies in the initial process of military legal faculties; low level of cooperation and coordination of the activities of military and law faculties of the major educational institutions of Ukraine with the creation of a unified legal and legal framework for software support; insufficient preparation of professorial and educational skills in special departments of military and law faculties, etc.

The process of informatization of professional training of legal cadets for future military-legal activities, which is related to us in advance of ensuring the necessary level of technical equipment for the initial process, is examined. with a clear focus on professional legal and legal tasks in the minds of an operational situation, and especially in the extreme minds of a wartime situation. Current realities dictate the need to search for nobles and ways to improve the information literacy of law cadets of military law faculties of the Western Military District of Ukraine.

The main directions of intensive informatization of legal information to improve the level of professional training of future military lawyers have been established and named. The systemic development of a complex of information technologies of general and special significance in the initial process of military and law faculties as the foundation of the greater education of Ukraine is described.

Options for the integration of information technologies have been proposed in the departments of professional training of law students in the military forces. Particular respect is given to the possibilities of remote training of law cadets during military training in the minds of military personnel.

The practical significance of the development of information technologies on the basis of highly automated technologies has been emphasized, which allows optimizing the initial process at the military and law faculties of Ukraine's advanced knowledge for the profession. current training of legal cadets at the highest level of legal tasks in extreme minds of military legal activity for the military regime.

Key words: information technologies, professional preparation, students-lawyers, military-legal faculty, military-legal activity.

Постановка проблеми. У суспільстві зростають темпи інформатизації, що дозволяє звільнити достатньо часу за рахунок використання інноваційних технологій, які розширюють можливості людської діяльності, дозволяють вирішувати ширший спектр завдань. Нові інформаційні технології застосовуються в усіх сферах діяльності сучасної людини, що потребує змістовної та технологічної реструктуризації системи професійної підготовки висококваліфікованих фахівців.

У законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» на 2007-2015 роки [1] та у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [2] передбачено широкомасштабне впровадження інформаційних технологій в освіту. У державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) та Законі України «Про вищу освіту» [3] зазначено про підготовку висококваліфікованих та конкурентно-спроможних працівників для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, які будуть мати не тільки знання, але й вміння їх самостійно використовувати для розв'язання конкретних задач. Це можливо ще й завдяки застосуванню компетентнісного підходу в сучасній юридичній освіті.

Сучасна юридична діяльність нерозривно пов'язана з інформаційно-комп'ютерними технологіями (ІКТ), а тому інформаційна культура, як складова професійної правосвідомості курсанта-юриста,

є не менш актуальною, адже фахівець-юрист нового покоління має ефективно застосовувати отримані знання, впливати на розвиток демократичної, правової держави і громадянського суспільства [4].

Інформаційно-комп'ютерна технологія сприяє утворенню єдиного європейського освітняського простору та фаховому зростанню майбутніх військових юристів. Окрім того, прискорення темпів створення і поширення інформації дозволяє розширювати курсанту-юристу інтелектуальний потенціал. Адже у своїй професійній діяльності військовий юрист зіштовхується з опрацюванням великих обсягів правової інформації, яка пов'язана з різними юридичними фактами, правопорушеннями та їх подоланням, різноманітними правовідносинами і правопорядком.

Для оперативного вирішення правових ситуацій військовий юрист повинен застосовувати ІКТ, які мають допомогти систематизувати та забезпечити швидкий доступ до правової інформації. Відповідно сьогодні важливо навчити курсанта-юриста не лише базовим правовим знанням, але й умінню оперативно реагувати та знаходити вирішення різноманітних правових ситуацій, особливо в умовах воєнного стану.

На основі аналізу науково-методичних джерел із питань навчання інформатичних дисциплін («Інформатика» та «Основи інформатики та обчислювальної техніки») курсантів-юристів військово-юридичних факультетів вищих навчальних закладів України (наприклад, Національний

університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого») виявлено, що ще в недостатній мірі створено умови для формування інформаційних компетентностей саме майбутніх військових юристів: переваги віддано репродуктивному стилю подання теоретичного та практичного матеріалу. Також практичні завдання, що пропонуються курсантам-юристам, переважно нескладні за своєю відтворюваністю, що, у свою чергу, не передбачає формування в курсантів-юристів розвитку мислення, умінь використання засобів сучасних ІКТ для розв'язування правових задач навчального та професійного спрямування.

Зокрема, сьогодні дедалі помітнішу роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології в професійній підготовці майбутніх військових юристів на військово-юридичних факультетах ЗВО України. Особливо виразною ця роль стала в період карантину, спричиненого стрімким поширенням у світі вірусу COVID-19, а пізніше – під час війни, підло розпочатою росією проти України 24 лютого 2022 року. Завдяки окремим цифровим комунікаційним платформам вдалось перевести певні робочі та практично всі освітні процеси в дистанційний формат, забезпечивши щонайменше їх безперервність у надскладних умовах.

Серед іншого, шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій вдалось продовжити й процес вищої військово-юридичної освіти в Україні. Однак наразі роль та значення інформаційно-комунікаційних технологій саме в цій площині не зводиться лише до організації дистанційного формату навчання курсантів-юристів, оскільки їх застосування в цілому забезпечує ряд додаткових можливостей для провадження креативного, результативного та більш ефективного освітнього процесу педагогами та здобувачами освіти. Саме тому надзвичайно важливо чітко та ясно розуміти особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій військово-юридичній освіті, що й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі присвячено низку праць вітчизняних науковців.

У науковій літературі досить широко представлені дослідження, присвячені проблемі інформатизації освіти (Романів Х. Б.

[5, 6], Бочевар А.Г. [7], Федоренко О. Г., Рожков С. І. [8], Моїсеєнко Н. В., Моїсеєнко М. В., Семеріков С. О. [9], Петренко Т. А. [10] та інш.), розкриттю сутності та змісту інформаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців різних напрямків та профілів (Ківалов С. В. [11], Швачич Г. Г., Толстой В. В. [12], Логінова Н. І. [13], Луппа В. А. [14], Федорчук О. С. [15], Яценко Т. О. [16], Липська Л. В. [17] та інш.).

Постановка завдання. Процес формування інформатичних компетентностей у майбутніх військових-юристів буде ефективнішим за умов:

– забезпечення стійкої мотивації за умов застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі військово-юридичних факультетів ЗВО України та подальшій професійній військово-юридичній діяльності;

– акцентування уваги курсантів-юристів на самостійності в розв'язуванні певних правових задач за рахунок виконання спеціально розроблених професійно-орієнтованих практичних правових завдань з використанням ІКТ;

– застосування сучасних програмних продуктів спеціального призначення у процесі навчання курсу «Сучасні інформаційні технології» як ефективного інструментарію реалізації міжпредметних зв'язків інформатичних та правових дисциплін.

Навчання сучасних інформаційних технологій з урахуванням міжпредметних зв'язків із дисциплінами юридичного циклу сприятиме формуванню інформатичних компетентностей у процесі професійної підготовки курсантів-юристів, а також інтенсифікації навчання у галузі сучасних інформаційних технологій майбутніх військових юристів, розвитку їх інформатичних та професійних компетентностей.

Тому відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

1. Провести аналіз сучасного стану інформатизації системи юридичної освіти на військово-юридичних факультетах ЗВО України.

2. Розглянути підходи до трактування поняття «інформаційні технології» з метою визначення їхньої сутності та особливості використання під час підготовки майбутніх військових юристів на військово-юридичних факультетах ЗВО України.

3. Провести аналіз використання інформаційних базових технологій у

дистанційному навчанні курсантів-юристів в освітньому середовищі військово-юридичних факультетів ЗВО України.

4. Розглянути основні комп'ютерні інформаційні технології, а також засоби обчислювальної техніки, спрямовані на підтримку освітнього процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України.

5. Розглянути методологічні моделі використання інформаційних технологій у комп'ютерних додатках для забезпечення та підтримки навчального процесу.

Метою статті є аналіз та дослідження застосування інформаційних технологій для професійної підготовки курсантів-юристів військово-юридичних факультетів ЗВО України шляхом використання автоматизованих засобів навчання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасного стану інформатизації системи юридичної освіти на військово-юридичних факультетах ЗВО України показав, що інформатизація є процесом широкомасштабного впровадження інформаційних технологій та засобів збору, передачі, зберігання та обробки інформації в основні сфери діяльності юридичних військово-навчальних закладів для забезпечення ефективної професійної підготовки курсантів-юристів як майбутніх військових правників [5, 6].

Тому очевидно, що зараз на перший план у системі військово-юридичної освіти виходить підготовка майбутнього військового юриста до самостійної військово-юридичної діяльності в інформаційному середовищі. По суті інформатизацію військово-юридичної освіти необхідно розглядати як зміну змісту, форм та методів професійної підготовки курсантів-юристів за допомогою впровадження у навчальний процес військово-юридичних факультетів інноваційних технологій.

Сьогодні можна виділити два основні напрямки інформатизації освітнього процесу військово-юридичних факультетів ЗВО України [7]:

– некерована інформатизація, що здійснюється несистемно, з ініціативи професорсько-викладацького складу кафедр з використанням його особистісних ресурсів;

– керована інформатизація, що реалізується на основі загально визнаної концепції, затвердженої програми та підтримувана власним ресурсним забезпеченням на військово-юридичному факультеті.

Безумовно, для створення теоретико-методологічної бази та необхідних умов, пов'язаних із ресурсними та кадровими аспектами освітнього процесу на військово-юридичному факультеті, пріоритет має бути відданий другому напрямку.

Звідси випливає, що цей процес має базуватися на технічній базі інформатизації – засобах електронно-обчислювальної техніки (ЕОТ), обладнанні та каналах телекомунікаційного зв'язку. Аналіз даних щодо складу засобів ЕОТ у сфері інформатизації військово-юридичних факультетів ЗВО України показує, що рівень інформатизації їх навчального процесу значно нижчий за рівень інформатизації вищої школи України [8-10].

За сукупною обчислювальною потужністю їх навіть не можна порівнювати, тому що провідні ЗВО України, окрім своїх внутрішніх ресурсів у обчислювальних мережах, можуть нарощувати необхідні обчислювальні потужності до необхідної величини, використовуючи телекомунікаційні канали та віддалені ресурси провідних ЗВО України. На військово-юридичних факультетах ЗВО України такої можливості немає, а телекомунікаційне обладнання обмежене найпростішими модемами з мінімальною швидкістю передачі даних. На базі практично всіх провідних ЗВО України створено центри нових інформаційних технологій, інтегровані у вітчизняну та світову систему єдиного інформаційного простору освітніх закладів [11,12].

Таким чином, сучасний стан інформатизації на військово-юридичних факультетах ЗВО України характеризується:

– значним відставанням військово-юридичних факультетів від рівня інформатизації ЗВО України та подальшим підвищенням темпів цього відставання;

– невідповідністю морально застарілого парку вітчизняних засобів обчислювальної техніки сучасним програмним засобам, відсутністю засобів телекомунікацій, ліцензійного та сертифікованого математичного та програмного забезпечення, неможливістю інтеграції військово-юридичних факультетів до єдиного інформаційного простору освітнього середовища ЗВО України;

– наявністю реальної небезпеки втрати власного науково-технічного та інтелектуального середовища для вирішення завдань інформаційного забезпечення на користь військово-юридичної освіти.

Неодмінною умовою широкомасштабної інформатизації військово-юридичної освіти є створення принципово нових умов функціонування військово-юридичних факультетів, що забезпечують підготовку майбутніх військових юристів, які мають високу інформаційно-правову культуру і здатні ефективно застосовувати у своїй військово-юридичній діяльності засоби інформатизації, сучасні інформаційні технології, завдань правового характеру в екстремальних умовах воєнного стану [13, 14].

Сьогодні на військово-юридичних факультетах ЗВО України здійснюється інформаційна підготовка курсантів-юристів за рахунок використання в навчальному процесі та наукових дослідженнях окремих компонентів нових інформаційних технологій (НІТ), що дозволяють забезпечити лише початковий рівень інформаційної підготовки курсантів-юристів, що, врешті-решт, буде й надалі посилювати процес відставання у сфері інформатизації освітнього середовища військово-юридичних факультетів загалом.

Якісній професійній підготовці курсантів-юристів на військово-юридичних факультетах ЗВО України перешкоджає низка серйозних причин:

– відсутність нормативно-правової бази, яка дозволяє успішно розвивати та впроваджувати нові інформаційні технології в освітньому процесі з підготовки майбутніх військових юристів;

– відсутність у департаменті Міністерства оборони України єдиного органу військового управління, відповідального за проведення інформатизації у військових навчальних закладах, зокрема на військово-юридичних факультетах ЗВО України;

– відставання у розвитку наукових засад та єдиної методології впровадження нових інформаційних технологій, недостатнє здійснення науково-методичного забезпечення процесів інформатизації військової юридичної освіти;

– відсутність науково-обґрунтованої системи інформаційної професійної підготовки курсантів-юристів, як майбутніх військових юристів;

– недостатній рівень підготовки керівного та професорсько-викладацького складу щодо впровадження нових інформаційних технологій навчання курсантів-юристів;

– низький ступінь оснащеності військово-юридичних факультетів сучасними засобами інформатизації та інформаційними

технологіями, недостатня ефективність використання їх у навчальному процесі;

– низький ступінь інтеграції зусиль окремих науковців та наукових колективів військово-юридичних факультетів щодо вирішення важливих проблем інформатизації;

– недостатня координація робіт з проблем інформатизації військової юридичної освіти, сертифікації та фондування програмних засобів;

– забезпечення військово-юридичних факультетів сучасними програмними та технічними засобами автоматизації;

– повільне вдосконалення професійної підготовки курсантів-юристів за допомогою автоматизованих навчальних систем різних типів, недостатнє впровадження нових інформаційних технологій у сферу освітнього процесу на військово-юридичних факультетах, практична відсутність командно-штабних військових ігор, командно-штабних та штабних тренувань, що проводяться у спеціально обладнаних навчальних класах ЗВО з обов'язковим моделюванням екстремальних умов виконання військово-юридичної діяльності на сучасних швидкодіючих ЕОМ;

– недостатній рівень матеріально-технічної та фінансової підтримки ефективного вирішення проблеми розвитку найважливіших компонентів інформатизації (систем зв'язку та передачі інформації, систем правових та юридичних баз даних) військово-юридичних факультетів.

Звідки випливає, що інформатизація військової юридичної освіти має бути забезпечена методологічними орієнтирами, теоретичною базою та технологічними способами вирішення таких завдань:

– зміщення акценту з цілей та змісту військової юридичної освіти, методів та форм організації процесу у бік розвитку особистості курсанта-юриста, її інтелектуалізації та соціалізації в умовах інформаційного освітнього середовища на військово-юридичних факультетах ЗВО України;

– організація розробки та сертифікації апаратно-програмних комплексів, що виконують освітні завдання та функціонують на базі інформаційних технологій, що дозволяють відпрацьовувати правові завдання в екстремальних ситуаціях в умовах військового стану.

Розглянемо підходи до трактування поняття «інформаційні технології» з метою визначення їхньої сутності та особливостей

використання під час підготовки майбутніх військових юристів на військово-юридичних факультетах ЗВО України.

В умовах воєнного часу збільшення частки використання нових технологій у військово-юридичній діяльності, а також з урахуванням специфіки професійної підготовки курсантів-юристів як майбутнього військового юриста, повинен не тільки бути готовим до реалізації професійних функцій, а й набути вміння та навички для вирішення правових завдань, характерних для екстремальних умов воєнного часу.

Є низка проблем, без вирішення яких не можна досягти позитивних результатів інформатизації вищої військово-юридичної освіти в Україні [16-17]:

– відсутність єдиної наукової методології для впровадження нових інформаційних технологій у практику професійної підготовки майбутніх військових юристів;

– низький рівень кооперації та координації діяльності військово-юридичних факультетів ЗВО України при створенні єдиної юридично-правової бази апаратних засобів та програмного забезпечення;

– недостатня підготовка професорсько-викладацького складу кафедр військово-юридичних факультетів до використання нових інформаційних технологій;

– нерегулярність поновлення інформаційно-ресурсної бази військово-юридичних факультетів, зумовлена відсутністю додаткового фінансування ЗВО України.

На наш погляд, до основних завдань інформатизації професійної підготовки курсантів-юристів відносяться:

– підвищення рівня професіоналізму майбутніх військових юристів через освоєння ними інформаційних технологій у частині проведення комплексних організаційно-методичних та інформаційно-ресурсних процедур;

– поліпшення якості освітнього процесу на військово-юридичних факультетах шляхом впровадження інноваційних методів та форм навчання, що базуються на новітніх інформаційних технологіях.

Інформаційні технології дозволяють забезпечити індивідуалізацію професійної підготовки майбутніх військових юристів, підвищити гуманітарну складову навчального процесу та мотивацію навчання. Розширення меж суб'єктного інформаційного поля як у

предметно-професійній, так і в загальнокультурній галузях, поява по суті невичерпних можливостей самостійного пошуку та накопичення інформації сприяють поглибленню розумової діяльності курсантів-юристів.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, упровадження їх елементів у навчальну діяльність та обумовлені даними прогресуючими явищами протиріччя між традиційною методологією підготовки курсантів-юристів та модифікованими за допомогою інноваційних засобів формами та методами навчання визначили необхідність інтенсивної інформатизації освітнього процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України. Визначимо основні напрями навчального процесу в системі професійної підготовки майбутніх військових юристів.

По-перше, уже міцно увійшли до практики навчання інформаційні технології, які мають універсальний характер: текстові редактори, графічні програмні продукти, системи управління базами даних, процесори електронних таблиць, системи моделювання тощо. Досить широке використання даних технологій обумовлено тим, що вони не вимагають спеціального програмного забезпечення, а підготовлені викладачем методичні матеріали можна використовувати у роботі з будь-яким типом комп'ютера.

По-друге, активно застосовуються телекомунікаційні технології з доступом користувачів до віддалених інформаційних ресурсів (наприклад, інформації, розміщеної на серверах мережі Internet). Це дозволяє суб'єкту освіти користуватися великим спектром баз даних та розширювати свій персональний та професійний кругозір. Ефективній організації та здійсненню навчального процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України сприяє залучення резервів локальних та глобальних обчислювальних мереж. Локальна мережа військово-юридичного факультету забезпечує доступ до інформації, яка знаходиться на його сервері або серверах його структурних підрозділів – спеціальних кафедр. Тут розміщуються документація (розклад навчальних занять, навчальні плани, оголошення та ін.) та електронні методичні матеріали (електронні підручники, системи контролю знань, навчальні курси та ін.).

Перспективним напрямом у діяльності військово-юридичних факультетів стає розвиток дистанційних освітніх інформаційних

технологій. При цьому організація дистанційного навчання може мати різні схеми, які здатні поєднуватися та доповнювати одна одну. Також може здійснюватися синхронне та асинхронне навчання або їх поєднання. Асинхронні засоби не вимагають у сторін, що обмінюються інформацією, постійних контактів. До таких засобів відноситься електронна пошта, автоматичні розсилки, що проводяться на її основі, різні спеціальні програмні модулі оцінки знань.

Синхронні засоби (наприклад, система відео-конференц-зв'язку) передбачають одночасні узгоджені дії комунікаційних сторін: один говорить, інший слухає, тобто має бути джерело інформації та сприймаюча сторона. Ці кошти можуть бути реалізовані за рахунок використання мережі Internet або локальної обчислювальної мультисервісної мережі єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи.

У зв'язку з вивченням інформаційних технологій у переважній більшості напрямів професійної підготовки курсантів-юристів у юридичній освіті з'явилось поняття «цифровий педагог». Цифрова педагогіка займає центральне місце в дискусії про зміни в юридичній освіті. Якщо сьогодні нас оточує культура, яка все цифрує і транслюється через екран, то треба враховувати цей факт, щоб забезпечити нові пропозиції у сфері освітніх послуг, зацікавити аудиторію, актуалізувати способи передачі навчальної інформації і тим самим вивести можливості курсантів-юристів на новий рівень освіти.

Для успішного використання інформаційних технологій у дистанційному навчанні освітня організація має бути забезпечена:

– web-сайтом або інформаційним порталом, де зберігається інформація та відбувається обмін даними юридичного та правового характеру;

– відкритим доступом до глобальної мережі Internet або підключенням до телекомунікаційної мережі, яка надає віддаленим користувачам можливість роботи з інформаційними правовими ресурсами;

– засобами, що дозволяють забезпечити зв'язок курсантів-юристів у синхронному/асинхронному режимах із використанням web-сайту військово-юридичного факультету ЗВО України;

– інформаційно-освітні ресурси в рамках створеної та функціонуючої юридично-правової бази даних, до якої кожен курсант-

юрист має доступ за допомогою персонального логіну та паролю;

– стабільною роботою мережевого обладнання, що забезпечує прямий доступ до засобів телекомунікації, задіяних в освітньому процесі військово-юридичного факультету.

Обмін інформацією між курсантами-юристами під час дистанційних курсів може відбуватися за двома моделями:

– курсантам-юристам надається навчальний контент для самостійного вивчення, а обмін інформацією стосується лише підсумкових контрольних оцінних процедур;

– обробка даних ведеться вручну з наступним кодуванням та передачею правової та юридичної інформації.

Комп'ютерні інформаційні технології, спрямовані на підтримку освітнього процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України, орієнтовані на надання курсантам-юристам навчальної інформації, забезпечення контролю її засвоєння (це комп'ютерні підручники, контрольні та тестові програми, електронні довідники та бази даних, навчальні відеофільми та ін.) та створення моделей досліджуваних процесів (до них відносяться імітаційні моделі, предметно орієнтовані середовища, тренажери, ігрові програми).

Досить широкого поширення в освітньому процесі військово-юридичних факультетів набули електронні підручники, які використовуються як під час аудиторних занять, так і за самостійної підготовки курсантів-юристів.

Ці підручники мають ряд переваг: вони будуються за принципом гіперпосилань, що дозволяють миттєво переходити з одного розділу до іншого. Завдяки електронному підручнику курсант-юрист може вибудувати «індивідуальну траєкторію» навчання.

Електронні тренажери, які є на військово-юридичних факультетах ЗВО України, допомагають формуванню практичних умінь та навичок у ході виконання прикладних завдань щодо вирішення нестандартних правових завдань, характерних для екстремальних ситуацій.

Задіяні в навчальному процесі на спеціальних кафедрах тренажери дозволяють імітувати реальну обстановку, відтворюючи можливі варіанти прийняття правових рішень в екстремальних ситуаціях при виконанні завдань військово-юридичної діяльності.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх військових юристів є

комп'ютерні контролюючі та тестові програми, розроблені для кожної навчальної дисципліни, які збільшують міру об'єктивності оцінки знань та швидкість їх перевірки.

В арсеналі військових кафедр військово-юридичних факультетів ЗВО України накопичено достатню базу тестових завдань, що дозволяють оперативно здійснювати проміжний та підсумковий контроль результатів навчання курсантів-юристів.

Засоби мультимедіа (наприклад, електронні енциклопедії, комп'ютерні навчальні фільми) інтегрують текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію. Особливо виділяються гіпермедіа-технології (інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи), призначені для роботи з великим обсягом інформації, представлені як у текстовому, так і в аудіо- та відео форматах.

Мультимедійні технології стимулюють візуальне та слухове сприйняття правової та юридичної інформації, що покращує якість засвоєння значного обсягу навчального матеріалу курсантами-юристами. Крім того, аудіо- та відеоефекти активізують творчий потенціал курсантів-юристів та роблять навчальне заняття більш змістовним.

Програмно-методичні комплекси спеціального призначення є моделюючими програмами, що розробляються та застосовуються відповідно до специфіки юридичної дисципліни, що вивчається. Особлива роль у комплексах відводиться комп'ютерним тренажерам, призначеним для формування в курсантів-юристів навичок прийняття правових рішень у заданих проблемних ситуаціях. До таких засобів належать, наприклад, «Тренажер виробітку правових рішень».

Усі перелічені інформаційні технології надають якісно нові можливості інтенсифікації навчального процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України. Проте слід зазначити, що навіть найдосконаліші та найсучасніші технології не можуть замінити викладача в освітньому процесі професійної підготовки курсантів-юристів. Вони є лише інструментом посилення окремих компонентів педагогічної діяльності (наприклад, забезпечують наочність навчального матеріалу, що розширює його смислове поле і підвищує ефективність засвоєння).

Одним з важливих аспектів діяльності викладача кафедри військово-юридичного факультету є розробка навчально-методичних комплексів (НМК) з дисциплін, що

викладаються, складання навчальних посібників та електронних видань. Підготовка НМК полягає у створенні таких інформаційних освітніх ресурсів:

– електронного фонду навчально-методичної та основної навчальної юридичної літератури;

– фонду мультимедійних навчально-методичних комплексів з кожної дисципліни або спеціальних індивідуальних комплектів, кейсів, навчально-методичних матеріалів із використанням засобів мультимедіа;

– фонду електронних видань, укомплектованого періодичними виданнями, які відповідають юридичним профілям основних освітніх програм;

– фонду наукової літератури в електронному вигляді, представленого статтями, монографіями та науковими виданнями за профілем кожної освітньої програми;

– фонду атестаційних матеріалів в електронному вигляді.

Безумовно, щоб розробити та реалізувати НМК, заснований на новій технологічній платформі, тобто модернізувати процес навчання курсантів-юристів відповідно до сучасних вимог, викладачеві кафедри військово-юридичного факультету необхідно володіти сучасними інформаційними технологіями.

Новим напрямом інформатизації освітнього процесу є створення віртуальних класів, які повністю відтворюють традиційну навчальну обстановку (подібні класи є, наприклад, на кафедрах військово-юридичного інституту Національного юридичного університету. Курсанти-юристи можуть спілкуватися один з одним та викладачем, писати на віртуальній чи інтерактивній дошці, яку бачать усі, надавати доступ до своїх матеріалів та напрацювань, користуватися програмними продуктами, встановленими на робочому місці іншого користувача тощо.

Таким чином, інформаційні технології забезпечують предметно-образне сприйняття змісту об'єктів вивчення, організацію спільної діяльності викладача та курсантів-юристів, адекватний контроль дій останніх. Використання інформаційних технологій має бути підкріплене відповідним інформаційно-ресурсним середовищем військово-юридичного факультету, що включає всі необхідні компоненти: апаратні засоби, програмні продукти, наявність кваліфікованих кадрів, інформаційно-методичне забезпечення освітнього процесу тощо.

Діагностику стану інформаційно-ресурсного середовища слід здійснювати у формі щорічного самостійного обстеження, за результатами якого визначаються напрями її корекції та розвитку.

Переваги застосування інформаційних технологій з метою підвищення ефективності освітнього процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО України у загальному вигляді полягають у наступному:

- надання навчального матеріалу на основі даних технологій здійснюється у формах, що забезпечують індивідуалізацію навчання, орієнтованого на кожного курсанта-юриста;

- суттєво підвищується інтенсивність освітнього процесу за рахунок скорочення часу на освоєння великого обсягу навчальної інформації, активізації діяльності всіх курсантів-юристів, розкриття внутрішнього потенціалу кожного з них для самостійних додаткових занять;

- використання бази системи управління Moodle та різних програм для контролю якості підготовки майбутніх військових юристів сприяє вдосконаленню організації та оперативному проведенню контрольних оцінних процедур.

Розглянемо основні напрями використання інформаційних технологій у навчальному процесі військово-юридичних факультетів закладів вищої освіти України.

Предметна галузь «Інформаційні технології в освіті» є сукупністю (організована безліч) реальних і концептуальних об'єктів. Ця предметна галузь є перетином двох інших предметних галузей – освіти та інформатики, які вважатимуться базовими. Із загальної теорії систем відомо про існування синергетичного ефекту, тобто появу нової якості у складній системі, яка в явному вигляді відсутня у складових її компонентах (елементів та підсистем). Проте властивості системних компонентів впливають на характеристики синергетичного ефекту, проте залежність тут далеко не пряма. Так, добре відомо, що, використовуючи найдосконаліші програмно-технічні засоби для створення прикладних систем, можна отримати негативний ефект, тому аналіз та оцінка впливу базових інформаційних технологій на якість прикладних ІТ в освіті має першорядне значення.

Під базовими інформаційними технологіями буде розуміти систему наукових та інженерних знань, а також методів та засобів, які використовуються для створення, збирання, зберігання та обробки інформації

безвідносно до предметної галузі, в якій створюється та використовується ця інформація.

До складу цих інформаційних технологій входять:

- операційні системи;

- мови програмування та технології їх використання (компілятори, бібліотеки, CASE-технології тощо);

- системи управління базами даних;

- технології роботи у телекомунікаційних мережах;

- експертні та інші інтелектуальні системи.

Усі ці базові технології (і прикладні теж) реалізуються за допомогою засобів обчислювальної техніки та зв'язку, а також базових ІТ, які розробляються та підтримуються прикладними ІТ у галузі освіти. Основні з них наведені нижче:

- автоматизована система навчання (АСН): автоматизована інформаційна система, що включає викладача, студентів, комплекс навчально-методичних і дидактичних матеріалів, автоматизовану систему обробки даних та призначена для підтримки процесу навчання з метою підвищення його ефективності;

- автоматизована система дистанційного навчання (АСДН): комплекс освітніх послуг, що надаються широким верствам населення за допомогою їхнього доступу до автоматизованих систем навчання за допомогою телекомунікаційних технологій;

- автоматизований підручник: підручник, зміст якого створюється, зберігається та доводиться до учня з використанням автоматизованих інформаційних технологій та який є частиною АСН;

- автоматизований практикум: практикум, зміст якого створюється, зберігається і доводиться до того, хто навчається з використанням автоматизованих інформаційних технологій і який є частиною АСН;

- автоматизована лабораторна робота: лабораторна робота, яка повністю або частково створюється, зберігається та виконується з використанням автоматизованих інформаційних технологій та яка є частиною АСН;

- автоматизований тренажер: тренажер, функції якого реалізовані за допомогою автоматизованих інформаційних технологій;

- автоматизована довідкова система: довідковий посібник, зміст якого створюється, зберігається та доводиться до користувача з використанням автоматизованих інформаційних технологій;

– автоматизована система контролю засвоєння знань: система контролю засвоєння знань учнями, реалізована з використанням автоматизованих інформаційних технологій;

– система інформаційного забезпечення лекційних занять: сукупність технічних засобів, що підвищують ефективність роботи лектора при аудиторних заняттях або системах дистанційного навчання;

– автоматизована система інформаційного забезпечення лекційних занять: система інформаційного забезпечення лекційних занять, що реалізована за допомогою автоматизованих інформаційних технологій;

– автоматизований навчальний курс: автоматизована система навчання за конкретним навчальним курсом, в якій інтегровані (повністю або частково автоматизовані) етапи навчання: лекції, практичні заняття, контроль засвоєння знань тощо;

– автоматизована система курсового проектування: автоматизована інформаційна система (АІС), яка включає сукупність методів і засобів, що дозволяють повністю або частково автоматизувати процес курсового проектування;

– автоматизована система дипломного проектування: АІС, яка включає сукупність методів і засобів, що дозволяють повністю або частково автоматизувати процес дипломного проектування;

– автоматизована інформаційно-бібліотечна система: автоматизована інформаційна система, що забезпечує доступ до даних бібліотечних каталогів та фондів, а також збирання, оброблення та зберігання відповідної інформації;

– автоматизований словник: автоматизована інформаційна система, призначена для перекладу слів та стійких словосполучень з однієї мови на іншу;

– автоматизована система перекладу: автоматизована система, призначена для перекладу текстів з однієї мови на іншу, складовою такої системи є автоматизований словник;

– автоматизована система діагностики учнів: автоматизована інформаційна система, призначена для забезпечення процесу комплексної індивідуальної оцінки учня;

– автоматизована система управління вищою школою: організаційно-технічна система, створена із застосуванням автоматизованих інформаційних технологій

для підвищення ефективності процесів управління вищою школою;

– автоматизована система управління навчальним процесом: автоматизована інформаційна система, призначена для методичної, інформаційно-аналітичної та організаційної підтримки управління навчальним процесом;

– автоматизована інформаційна юридична система: автоматизована інформаційна система у предметній галузі юриспруденції;

– автоматизована система наукових досліджень (АСНД): автоматизована інформаційна система, призначена для інформаційно-аналітичного забезпечення науково-дослідних робіт;

– автоматизована система контролю вимірювань (АСКВ): автоматизована інформаційна система та, призначена для збору, аналізу та зберігання показників, що зчитуються з контрольно-вимірювальних приладів;

– інструментальна система моделювання: програмно – технічна система, призначена для моделювання процесів у конкретній предметній області;

– телеконференція: використання автоматизованих інформаційних технологій для обміну інформацією, у тому числі і з метою навчання, між групами користувачів у двох та більше віддалених один від одного місцях;

– електронний журнал: періодичне видання, матеріали якого створюються, зберігаються та доводяться до користувачів з використанням автоматизованих інформаційних технологій.

Слід зазначити, що в освітньому середовищі військово-юридичної освіти отримали розвиток такі основні напрями роботи зі створення та впровадження перспективних інформаційних освітніх технологій:

1. Застосування універсальних ІТ у навчальному процесі військово-юридичних факультетів закладів вищої освіти України.

До групи універсальних ІТ (УІТ), що застосовуються в навчанні курсант-юристів, входять текстові редактори, графічні пакети, системи управління базами даних, процесори електронних таблиць, системи моделювання, системи автоматизованої підготовки проектно-конструкторської документації та експертні системи.

Широке впровадження УІТ у навчальний процес обумовлюється такими факторами:

– розробка навчального середовища з використанням УІТ не вимагає створення спеціального програмного забезпечення, що дозволяє зосередити увагу на методичному змісті, розробці комплексу навчальних завдань правового та юридичного характеру, що виконуються в цьому середовищі;

– розроблені викладачами завдання та програмне забезпечення в УІТ не «старіє» разом із типом використовуваного комп'ютера, через те, що фірми-виробники постійно оновлюють версії УІТ та накопичені методичні розробки з мінімальними витратами переносяться на нові версії;

– від викладачів та курсантів-юристів потрібне знання комп'ютера лише в обсязі користувачів універсальних програм.

2. Мережеві технології та телекомунікації.

Телекомунікаційні технології відкрили нові можливості для викладачів і курсантів-юристів. Наявність засобів телекомунікацій уможливило доступ до інформації в базах даних, віддалених від користувача. Хорошим прикладом віддалених баз даних є інформація, розміщена на серверах мережі Internet. Інформаційні технології Internet відкривають перед викладачами та курсантами-юристами можливість доступу до нетрадиційних джерел інформації у режимі реального часу.

Курсанти-юристи, отримуючи доступ до юридично-правових баз даних, опановують сучасні теоретичні наукові знання в галузі юриспруденції. Викладачі, завдяки доступу до комп'ютерних мереж телекомунікацій, не тільки істотно підвищують свою інформаційну озброєність, а й отримують універсальну можливість спілкування з курсантами-юристами в режимі on-line.

Для роботи в телекомунікаційних мережах і викладачі, і курсанти-юристи повинні мати необхідний мінімум знань з мережевих технологій, а також мати відповідну термінологію.

3. Комп'ютерні інформаційні технології та підтримка навчального процесу на військово-юридичних факультетах.

Серед комп'ютерних інформаційних технологій підтримки навчального процесу виділяють:

– декларативні – орієнтовані на пред'явлення курсантам-юристам порції навчальної інформації та контроль її засвоєння (комп'ютерні підручники, тестові та

контролюючі програми, довідники та навчальні бази даних, навчальні відеофільми);

– процедурні – що будуються на основі моделей об'єктів, процесів і явищ, що вивчаються (імітаційні моделі, предметно-орієнтовані середовища та розроблювані на їх основі лабораторні практикуми, тренажери, ігрові програми).

За рівнем інтелектуалізації освітні комп'ютерні інформаційні технології поділяють на:

– системи програмованого навчання (СПН), в яких передбачається отримання курсантами-юристами порції інформації у певній послідовності (відповідно до заданої викладачем жорсткої програми навчання) та контроль її засвоєння у заданих вузлах навчального курсу;

– інтелектуальні чи адаптивні навчальні системи (ІНС), які характеризуються здатністю адаптуватися до знань та особливостей курсантів-юристів, гнучкістю процесу навчання, вибором оптимального навчального впливу, здатністю сприймати відповіді мовою, близькою до природної, визначати причини помилок курсантів-юристів.

Із метою навчання освітні комп'ютерні інформаційні технології поділяються так:

– системи навчання навичкам зазвичай реалізуються як СПН і найчастіше відповідають декларативним способам здобуття юридичних та правових знань;

– системи навчання аналізу інформації, її систематизації, творчості, дослідженням тяжіють до процедурних технологій та інтелектуальних навчальних систем.

На сьогодні найбільшого поширення у навчальному середовищі військово-юридичних факультетів набули такі види комп'ютерних навчальних програм:

– комп'ютерний підручник – програмно-методичний комплекс, який дає можливість самостійно освоїти навчальний курс чи його розділ. Зазвичай поєднує у собі властивості традиційного підручника, довідника, задачника та лабораторного практикуму;

– контролюючі програми – програмні засоби, призначені для перевірки (оцінки) знань, умінь, навичок;

– тренажери – програми для формування та закріплення різних навичок. Зазвичай включають засоби для оцінки досягнутого рівня навичок та відповідної зміни інтенсивності (складності, швидкості тощо) тренувальних впливів;

– ігрові програми – забезпечують порівняно із звичайними комп'ютерними навчальними програмами (КНП) додаткові дидактичні впливи. На думку експертів, особливо ефективними є ділові ігри, орієнтовані на отримання кращих результатів вирішення складних однотипних завдань конкуруючими групами курсантів-юристів;

– предметно-орієнтовані середовища – мікро- і макросвіти, програми, що моделюють об'єкти будь-якого середовища, їх властивості та наочне уявлення, відносини між об'єктами, операції над ними.

Важливим показником рівня сучасності освітніх комп'ютерних інформаційних технологій є ступінь використання доступних сьогодні технічних можливостей і насамперед таких як мультимедіа-технології, засоби телекомунікацій, комп'ютерні мережі.

4. Мультимедіа-технології.

Вони пов'язані з процесом створення мульти-, медіапродуктів, тобто електронних книг, мультимедіа-енциклопедій, комп'ютерних фільмів тощо. Характерною особливістю цих продуктів є об'єднання текстової, графічної, аудіо-відеоінформації, анімації. Одним з найбільш інтенсивних напрямків мультимедіа-технологій є створення електронних енциклопедій. Слід зазначити, що на практиці використання у навчальному процесі військово-юридичних факультетів засобів мультимедіа пов'язане з чималими труднощами як технічного, так і методичного характеру. Гіпермедіа-технології є розвитком гіпертекстових технологій, що становлять зручні можливості роботи з текстами за рахунок виділення в них ключових об'єктів та організації перехресних посилань між ними. Майже всі сучасні інформаційно-довідкові системи реалізуються в технології гіпертексту. Гіпермедіапродукти навчального призначення дозволяють курсантам-юристам працювати з великим обсягом матеріалу, представленого не лише в текстовому вигляді, і не лише читати, а й слухати, дивитися, відбирати матеріали, робити виписки, готувати необхідні матеріали.

5. Спеціалізовані програмно-методичні комплекси.

Спеціалізовані програмно-методичні комплекси розробляються на багатьох кафедрах військово-юридичних факультетів з різних юридичних навчальних дисциплін. В основному це моделюючі програми чи програми вирішення деякого класу правових та юридичних завдань, для яких виявляється неефективним використання універсальних

програмних засобів. Можна говорити про нову технологію освоєння юридичних дисциплін, щодо яких потрібно проведення експериментальних досліджень, і навіть технології, засновані на застосуванні імітаційних моделей набуття умінь і навиків під час вирішення правових завдань. Застосування автоматизованих експериментальних установок на лекціях з відображенням результатів великих екранів дозволяє зробити лекційні демонстрації наочнішими і сприяє економії лекційного часу. Особливої ролі набувають комп'ютерні тренажери, які включають автоматизоване робоче місце викладача (інструктора), для введення правових завдань та автоматизоване робоче місце курсанта-юриста, для відпрацювання правового завдання в режимі реального часу. Відтворення на екрані монітора комп'ютера індикації та управління реальної ситуації професійної військово-юридичної діяльності дозволяє проводити етап попередньої підготовки правового рішення в екстремальній ситуації, яка характерна для режиму військового стану. Все це дає змогу прискорити процес професійної підготовки курсантів-юристів до майбутньої військово-юридичної діяльності в екстремальних умовах.

6. Програмування в навчальному процесі військово-юридичних факультетів.

У вищій юридичній освіті розвивається напрямок використання програмування як одного з інструментів пізнання в різних предметних галузях юриспруденції. Ефективність цієї технології, як і зазначена вище ефективність створення учнями власних баз даних та експертних систем, пояснюється тим, що курсанти-юристи залучаються до процесу формування знань, а не тільки їх відтворення, що сприяє розумінню та засвоєнню знань. Важливо відзначити, що використання програмування для навчальних цілей під час підготовки курсантів-юристів добре пов'язує базовий курс інформатики зі спеціальними дисциплінами.

Оскільки комп'ютерна програма – це чіткий план послідовності дій, які необхідні для вирішення поставленого завдання, то вміння програмувати виводить курсанта-юриста на управлінський рівень, у функції якого зазвичай входило складання планів. Робота комп'ютерної програми за своєю суттю мало чим відрізняється від будь-якої системи, в обох випадках це послідовність специфічних структурно організованих дій.

Комп'ютерна програма є звичайною організаційною структурою, у межах якої координується діяльність окремих специфічних виконавчих елементів на вирішення поставленої правової задачі. Тому структурне програмування є аналогом структурної діяльності управлінця з організації та координації взаємодії спеціалістів в організації.

Навички структурного програмування дають курсанту-юристу розуміння питань структурної організації суспільних правових та юридичних систем. Вміння налагоджувати програми – це вміння контролювати кроки дії комп'ютера, що повністю відповідає функціям контролю діяльності військового юриста під час військово-юридичної діяльності.

Сьогодні використання розглянутих вище ІТ у галузі юридичної освіти здійснюється в рамках традиційної класно-урочної моделі, яка, зважаючи на все, досягла межі своїх можливостей. Отже, завдання інформатизації навчального процесу на військово-юридичних факультетах має вирішуватися іншими способами.

У зв'язку з цим, рекомендовано застосовувати такі методологічні моделі використання ІТ у комп'ютерних додатках:

1. Модель вивчення. Ця модель призначена для вивчення, освоєння комп'ютера, інтерфейсу користувача. Відбувається освоєння інструменту, знаряддя праці.

2. Модель існування. В останні роки все більшого практичного значення набувають програмні засоби, що реалізують деякі штучні середовища методом моделювання або створення віртуальної реальності. Найчастіше ця модель реалізується в комп'ютерних іграх і тренажерах і має найбільший вплив на користувача.

3. Модель управління власною інформацією. У результаті роботи з комп'ютером користувач накопичує деякі матеріали, що вимагають спеціальної організації зберігання та оновлення. У найпростішому випадку це графіки, тексти, таблиці.

4. Модель управління технологічним процесом. Такі моделі можуть використовуватися під час комп'ютеризованого управління складними процесами.

5. Модель творчості. Застосовується при достатньому оволодінні комп'ютером як інструментом, що знижує трудомісткість виконання творчих завдань.

6. Модель спілкування. Сучасні комп'ютерні мережі перетворилися на значний елемент людської культури, який може бути реалізований іншими засобами передачі.

7. Модель перегляду. Це вільний доступ до комп'ютерної інформації.

8. Модель добування інформації. Розглядається як цілеспрямований пошук під час використання електронних енциклопедій та путівників.

При використанні перерахованих методологічних моделей можуть бути рекомендовані такі організаційні моделі навчальної взаємодії курсантів-юристів з інформаційними технологіями:

1) Класно-аудиторна модель. Передбачається, що всі комп'ютери аудиторії об'єднані локальною мережею і доповнені сервером. Взаємодія з комп'ютером організована таким чином, що всі курсанти-юристи виконують однотипні або просто однакові правові завдання. Контроль за однаковими правовими завданнями простий, як і порівняльна оцінка результатів. Найкращою мірою ця модель реалізує модель вивчення (1), може використовуватися і при реалізації моделі (7), коли не ставиться конкретних цілей.

2) Проектно-групова модель. В основу цієї моделі покладено добре відомий у педагогіці метод проектів. Використання інформаційних технологій тут набуває допоміжної ролі, використання комп'ютера стає епізодичним, здійснюваним у міру необхідності відповідно до розподілу ролей між курсантами-юристами. Робота викладача за такої організації навчального процесу стає складнішою. Проектно-групова модель може бути використана при реалізації будь-якої з методологічних моделей використання ІТ, крім (1). Практична реалізація проектно-групової моделі вимагає наявності нових знань у викладачів та дотримання їх спеціальної процедури.

3) Модель індивідуальної діяльності. Ця організаційна модель, яка дозволяє реалізовувати будь-яку з методичних моделей використання ІТ, включаючи модель вивчення. Для її реалізації може використовуватися як час проведення планових занять, так і години самостійної роботи. Можна зробити висновок, що на зміну класно-аудиторній формі взаємодії курсантів-юристів з ІТ мають дійти проектно-групова та індивідуальна модель.

Головні переваги вище розглянутих моделей полягають у тому, що вони дозволяють інформатизувати навчальний процес на військово-юридичних факультетах, досягають цієї мети з меншими витратами та відповідають вимогам сучасної вищої військової юридичної освіти.

Висновки. Інформаційні технології та технології програмування залишаються важливим фактором формування в курсантів-юристів навичок інформаційного моделювання вирішення правових завдань в екстремальних ситуаціях, необхідних як у процесі навчання, так і в процесі майбутньої військово-юридичної діяльності в умовах військового стану.

Використання нових інформаційних технологій навчання курсантів-юристів на військово-юридичних факультетах дозволяє активізувати навчальний процес, ширше розвивати самостійність курсантів-юристів, відкриває для професорсько-викладацького складу нові можливості вдосконалення своєї педагогічної майстерності.

Також необхідно зазначити, що всі широкі можливості інформаційних технологій в

освітньому середовищі військово-юридичних факультетів виступають лише інструментом підвищення ефективності професійної підготовки курсантів-юристів для майбутньої військово-юридичної діяльності, для прийняття правових рішень в екстремальних ситуаціях військового стану. Основна проблема – пошук відповіді на питання про те, як забезпечити продуктивне застосування інструменту для якіснішої підготовки курсантів-юристів з урахуванням дотримання вимог інформаційної безпеки. Необхідна така модель професійної юридичної освіти майбутніх військових юристів, в якій органічно поєднуються змістовні, навчальні, організаційно-процесуальні та інструментальні елементи інформаційних технологій в освітньому середовищі військово-юридичних факультетів ЗВО України.

Список використаних джерел.

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (дата звернення 05.08.2023)

2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення 05.08.2023)

3. Про вищу освіту [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 07.08.2023)

4. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> (дата звернення 07.08.2023)

5. Романів Х. Б. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні професійної правосвідомості студентів-юристів / Х. Б. Романів // Інформація і право. – 2020. – № 3(34). – С. 110–118.

6. Романів Х. Б. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення професійної майстерності студентів-правників / Х. Б. Романів // Інформація і право. – 2020. – № 4 (32). – С. 55–61.

7. Бочевар А. Г. Стан сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх юристів / А. Г. Бочевар // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – 2016. – Вип. 1. – С. 5–10.

8. Федоренко О. Г. Інформаційно-комунікаційні технології як запорука підвищення якості підготовки майбутнього фахівця / О. Г.

Федоренко, С. І. Рожков // Науковий вісник Донбасу. – 2019. – № 1-2. – Режим доступу : [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2019/N1-2\(39-40\)/fogpmf.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2019/N1-2(39-40)/fogpmf.PDF). (дата звернення 07.08.2023)

9. Моїсеєнко Н. В. Мобільне інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу / Н. В. Моїсеєнко, М. В. Моїсеєнко, С. О. Семеріков // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – 2016. – № 11. – С. 20-27.

10. Петренко Т. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання студентів юридичних спеціальностей у ВНЗ / Т. А. Петренко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2011. – № 93. – С. 245–248.

11. Ківалов С. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі в галузі права / С. В. Ківалов // Актуальні проблеми політики. – 2019. – Вип. 64. – С. 6–20.

12. Швачич Г. Г. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навч. посіб. / Г. Г. Швачич, В. В. Толстой. – Дніпро : НМетАУ, 2017. – 230 с.

13. Логінова Н. І. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців / Н. І. Логінова // Юридична психологія та педагогіка. – 2012. – № 2 (12). – С. 71–79.

14. Луппа В. А. Інноваційні методи підготовки юристів у ВНЗ / В. А. Луппа // Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. – 2013. – № 4. – С. 188–193.

15. Федорчук О. С. Формування у майбутніх правознавців навичок професійного застосування інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук / Ольга Степанівна Федорчук. – Київ, 2009. – 260 с.

16. Яценко Т. О. Інформаційно-комунікаційні технології в системі шкільної літературної освіти: теоретико-методичний огляд / Т. О. Яценко //

Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 140. – С. 276-279.

17. Липська Л. В. Підготовка майбутніх правознавців до використання інформаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук / Л. В. Липська. – Київ, 2014. – 288 с.

References

1. Prezydent Ukrainy 2007, Zakon Ukrainy Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007-2015 roku vid 09.01.2007 № 537-V [About the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007-2015: Law of Ukraine of 09.01.2007 № 537-V], viewed 05 August 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>>.

2. Prezydent Ukrainy 2013, Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku [About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period until 2021], viewed 05 August 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>>.

3. Prezydent Ukrainy 2014, Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 2014 r № 1556-VII [About higher education: Law of Ukraine of 2014 r № 1556-VII], viewed 07 August 2023 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>>.

4. Prezydent Ukrainy 1998, Zakon Ukrainy Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii vid 1998r 74/98-BP [About the National Informatization Program: Law of Ukraine of 1998 74/98-BP], viewed 07 August 2023 <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-bp>>.

5. Romaniv, KhB 2020, 'Rol informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u formuvanni profesiinoi pravosvidomosti studentiv-yurystiv' [Role of information and communication technologies in developing professional legal awareness of law students], *Informatsiia i pravo*, no 3(34), Pp. 110–118.

6. Romaniv, KhB 2020, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak zasib pidvyshchennia profesiinoi maisternosti studentiv-pravnykiv' [Information and communication technologies as a means of improving the professional skills of law students], *Informatsiia i pravo*, no 4 (32), Pp. 55–61.

7. Bochevar, A 2016, 'Stan sformovanosti informatsiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh yurystiv' [State of forming information and communication competence of future lawyers], *Nauka i osvita, Naukovyi visnyk Pivdennoukrajinskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu im. K.D. Ushynskoho*, iss 1, Pp. 5–10.

8. Fedorenko, OH & Rozhkov, SI 2019, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak zaporuka pidvyshchennia yakosti pidhotovky maibutnoho fakhivtsia' [Information and communication

technologies as a guarantee of improving the quality of training of the future specialist], *Naukovyi visnyk Donbasu*, no 1-2.

9. Moiseienko, NV, Moiseienko, MV & Semerikov, SO 2016, 'Mobilne informatsiino-osvitnie seredovyshe vyshchoho navchalnogo zakladu' [Mobile information and educational environment of a higher educational institution], *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiia «Pedahohichni nauky»*, no 11, Pp. 20-27.

10. Petrenko, TA 2011, 'Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v protsesi navchannia studentiv yurydychnykh spetsialnostei u VNZ' [Using Information and Communication Technologies in the process of teaching law students at universities], *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni T.H. Shevchenka*, no 93, Pp. 245–248.

11. Kivalov, SV 2019, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osvitnomu protsesi v haluzi prava' [Information and communication technologies in the educational process in the sphere of law], *Aktualni problemy polityky*, iss. 64, Pp. 6–20.

12. Shvachych, HH & Tolstoi, VV 2017, *Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii* [Modern information and communication technologies], Dnipro.

13. Lohinova, NI 2012, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u protsesi personalizatsii pidhotovky maibutnikh pravoznavtsiv' [Information and communication technologies in the process of personalization of future lawyers' training], *Yurydychna psykholohiia ta pedahohika*, no 2 (12), Pp. 71–79.

14. Luppа, VA 2013, 'Innovatsiini metody pidhotovky yurystiv u VNZ' [Innovative methods of training lawyers in universities], *Problemy suchasnoi osvity*, no 4, Pp. 188–193.

15. Fedorchuk, OS 2009, 'Formuvannia u maibutnikh pravoznavtsiv navychok profesiinoho zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii' [Formation of future lawyers' skills in the professional use of information and communication technologies], *Kand.ped.n. thesis*, Kyiv.

16. Yatsenko, TO 2016, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v systemi shkilnoi literaturnoi osvity: teoretyko-metodychnyi ohliad' [Information and communication technologies in the system of school literary education: theoretical and methodological review], *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Seriiia : Pedahohichni nauky*, Iss. 140, Pp. 276-279.

17. Lypska, LV 2014, 'Pidhotovka maibutnikh pravoznavtsiv do vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti' [Training future legal scholars for the using information technologies in professional activity], *Kand.ped.n. thesis*, Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 25.08 2023 р.